

การเลี้ยงกุ้งก้ามกรามในคอกบริเวณทะเลสาบสงขลา

สมชาติ สุขวงศ์¹ สุพล ตันสุวรรณ¹
ก่อเกียรติ กุลแก้ว¹

Abstract

Experiment on pen culture of *Macrobrachium rosenbergii* was cultured in Songkhla Lake. The prawn were nursed in cage for a period of 2-3 months before stocking. Stocking rate was 8,000-10,000 prawns/rai. Average production was 171.91 kg/rai/5-6 months.

บทคัดย่อ

การเลี้ยงกุ้งก้ามกรามในคอกเป็นอีกรูปแบบหนึ่งของการเลี้ยงกุ้งก้ามกรามในที่ลุ่มชึ่งนอกเหนือจากการเลี้ยงกุ้งก้ามกรามในบ่อดิน สามารถกระทำได้ในแหล่งน้ำที่มีสภาพแวดล้อมที่ เหมาะสม

หลังจากที่สถานีพัฒนาการเพาะเลี้ยงกุ้งก้ามกราม จังหวัดสงขลา ได้ทำการทดลองสำร็จ การเลี้ยงกุ้งก้ามกรามในคอก ปี พ.ศ. 2525 ในบริเวณทะเลสาบสงขลา โดยสร้างคอกกลมขนาด 1 ไร่ ได้ผลผลิต 169.70 กิโลกรัม จึงได้ส่งเสริมการเลี้ยงกุ้งก้ามกรามในคอก บริเวณทะเลสาบ สงขลาตลอดมา

วัสดุหลักในการสร้างคอก ได้แก่ ไม้จันทน์หรือไม้สัก ขนาด 2.5 เซนติเมตร ไม้เสา หลักและไม้คร่าว ต้นทุ่นทั้งหมด (รวมต้นทุ่นผันแปรและต้นทุ่นคงที่) ของคอกขนาด 1 ไร่ ในปี 2527 เป็นเงิน 17,459.20 บาท หรือ 101.56 บาทต่อกิโลกรัม

การอนุบาลลูกกุ้ง ใช้วิธีการอนุบาลในกระชังจวนมุ้ง ขนาด 2 x 4 เมตร อัตราการ อนุบาล 1,000 - 2,000 ตัวต่อกระชัง ระยะเวลารอนุบาล 2 - 3 เดือน เพื่อที่จะได้ลูกกุ้ง ขนาดใหญ่พอที่จะไม่สำร็จหลุดรอดจากคอกเลี้ยงได้ อัตราการรอดตายจากการอนุบาลโดยเกษตรกร ยังอยู่ในระดับต่ำไม่เกินร้อยละ 30

การเลี้ยง ใช้พันธุ์กุ้งจากการอนุบาล หรือ พันธุ์กุ้งที่รวบรวมได้จากธรรมชาติ พันธุ์กุ้ง ที่รวบรวมได้จากธรรมชาติได้เพียงบางฤดู ไม่เพียงพอกับความต้องการของเกษตรกรและทำให้ค่า ใช้จ่ายค่าพันธุ์กุ้งแพงกว่า เมื่อเปรียบเทียบกับพันธุ์กุ้งจากโรงเพาะฟัก อัตราการปล่อยลงเลี้ยง 8,000 - 10,000 ตัวต่อคอก (ขนาด 1 ไร่)

ผลผลิต หลังจากการเลี้ยงในคอกเลี้ยงแล้ว 3 - 4 เดือน สามารถที่จะเริ่มเก็บเกี่ยวผลผลิตได้ การปล่อยจำหน่ายสามารถกระทำได้ทั้งปี ผลผลิตกุ้งก้ามกรามโดยเกษตรกรในปี

¹ สถานีพัฒนาการเพาะเลี้ยงกุ้งก้ามกราม จ.สงขลา

2527 เฉลี่ย 171.91 กิโลกรัมต่อคอกขนาด 1 ไร่ เกษตรกรสามารถจำหน่ายได้ในราคา 130 - 170 บาทต่ออีโกลกรัม (10 - 12 ตัวต่ออีโกลกรัม) เกษตรกรได้ผลตอบแทน โดยมีกำไรสุทธิ 8,327.62 บาท หรือ 48.44 บาทต่ออีโกลกรัม

การเลี้ยงกุ้งก้ามกรามในคอกบริเวณทะเลสาบสงขลา กำลังได้รับความสนใจมีจำนวนคอกเพิ่มมากขึ้น ปัจจุบันมีจำนวนคอกเลี้ยง 211 คอก คิดเป็นเนื้อที่ 240.25 ไร่ (กันยายน 2528) ขนาดคอกที่นิยมเลี้ยง มีขนาดเนื้อที่ 1 - 2 ไร่ต่อคอก ทะเลสาบสงขลาจึงยังเป็นแหล่งสำคัญในการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำแหล่งผลิตอาหารโปรตีน และรายได้แก่เกษตรกรต่อไปในอนาคต

คำนำ

ในความสำเร็จของทรัพยากร ชีวิตชาวชนบทบริเวณลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลา มีสภาพความเป็นอยู่ที่ยากจน และล้าหลัง ทั้งทางด้านการศึกษาและโภชนาการ ในอดีตทะเลสาบสงขลาเป็นอู่ข้าวอู่น้ำที่สำคัญของภาคใต้ ปริมาณเนื้อที่แหล่งน้ำทั้งหมด 6 แล่นกว่าไร่ นับว่าเป็นแหล่งน้ำที่ใหญ่ที่สุดในประเทศไทย มีความอุดมสมบูรณ์ด้วยทรัพยากรสัตว์น้ำนานาชนิด ในระยะหลังนี้ ปริมาณผลผลิตการจับสัตว์น้ำ ในทะเลสาบลดน้อยลงไม่คุ้มกับเวลาที่เสียไป อีกทั้งปัญหาค่าครองชีพที่สูงขึ้น ทำให้เกษตรกรมีสภาพความเป็นอยู่ที่ยากจนและสิ้นหวัง คนวัยหนุ่มสาวละทิ้งพื้นที่ แหล่งไหลเข้าสู่เมืองใหญ่ ก่อให้เกิดปัญหาทางสังคม

รัฐบาลได้ตระหนักถึงปัญหาเหล่านี้ จึงได้มีนโยบายที่จะแก้ปัญหาการครองชีพของประชากรโดยอาศัยทรัพยากรธรรมชาติในลุ่มน้ำให้สามารถพัฒนาเป็นฐานของการผลิต เพื่อใช้ประโยชน์และเพิ่มรายได้ให้แก่ราษฎรที่ยากจน โดยมอบหมายให้ สถาบันพัฒนาการเพาะเลี้ยงกุ้งก้ามกรามจังหวัดสงขลา เป็นผู้ดำเนินการพัฒนาการเพาะเลี้ยงกุ้งก้ามกราม ขึ้นในทะเลสาบ สตงา ได้ดำเนินการทดลองและสำเร็จการเลี้ยงกุ้งก้ามกรามในคอกเป็นครั้งแรก ในปี 2525 ที่ตำบลเกาะใหญ่ กิ่งอำเภอกระแฉัง และที่ตำบลตะเครียะ อำเภอระโนด จังหวัดสงขลา แห่งละ 2 คอก ด้วยวิธีการเลี้ยงในทะเลแทนการขุดบ่อเลี้ยงกุ้งในบ่อดินแบบดั้งเดิม ด้วยวิธีการนี้ทำให้ได้ผลผลิตสูงและค่าลงทุนน้อย เกษตรกรเริ่มตื่นตัว ให้ความสนใจต่อการเลี้ยงกุ้งก้ามกรามในคอกมากขึ้น ปัจจุบันปี 2528 มีราษฎรเลี้ยงกุ้งไม่น้อยกว่า 229 ครอบครัว เป็นผลให้ชาวชนบทผู้ยากไร้ มีอาชีพและการกินดีอยู่ดี เป็นส่วนหนึ่งของการสร้างงานและแก้ปัญหาทางด้านสังคม และยังช่วยเสริมสร้างความรู้ทางอาชีพการเกษตร โดยส่วนรวมอีกทางหนึ่ง

อุปกรณ์และวิธีการ

1. เนื้อวงเขียวโปลีเอทิลีน เบอร์ 12 ขนาดตา 2.5 ซม. ความกว้างของเนื้อวงขนาด 300 ตา ความยาวผืนละ 150 เมตร (ประมาณ 100 กิโลกรัมโดยน้ำหนัก) จำนวน 1 ผืน
2. เนื้อวงไนลอนสีฟ้า หน้ากว้างผืนละ 0.90 เมตร ยาวผืนละ 100 ฟุต จำนวน 8 ม้วน

3. เชือกไนล่อน Ø 0.5 ซม. จำนวน 7 กิโลกรัม
4. เชือกไนล่อน Ø 0.2 ซม. จำนวน 2 กิโลกรัม
5. ด้ายโพลีเอสเตอร์ 12 จำนวน 1.2 กิโลกรัม
6. ไม้เล้าหลักขนาด Ø นิ้ว ยาว 4 เมตร จำนวน 58 ต้น
7. ไม้คร่าวขนาด Ø 1.5 2 นิ้ว ยาว 3 เมตร จำนวน 100 ต้น
8. อิฐดินเผาชนิด 4 รู จำนวน 500 ก้อน
9. ตะขอไม้หรือตะขอเหล็ก (เหล็กขนาด 2 หุน ยาว 9 เมตร จำนวน 15 เส้น)
10. พันธุ์กุ้งก้ามกราม

สร้างคอกขนาด 1 ไร่ ลักษณะเป็นคอกกลม มีเล้าหลักและไม้คร่าวยึด แขนงเนื้อวนโพลีเอทีสตีล ส่วนล่างของเนื้อวนใช้ก้อนอิฐชนิด 4 รู วางทับและใช้ตะขอคดให้เนื้อวนจมดิน

อนุบาลลูกกุ้งจากโรงเพาะฟักในกระชังอวนมุ้งสีฟ้า ขนาด 2 x 4 เมตร ความลึกกระชัง 180 เซนติเมตร อัตราการอนุบาล 1,000 - 2,000 ตัวต่อกระชัง มีการให้อาหาร ทำความสะอาด ชักเปลี่ยนกระชัง คัดแยกขนาดลูกกุ้ง เมื่อมีขนาดโตพอที่จะไม่ล่ามารบกวน ลีดลดตาอวนคอกเลี้ยง ก็นำปล่อยลงคอกเลี้ยง กุ้งที่ปล่อยลงคอกเลี้ยงมีขนาดตั้งแต่ 7 เซนติเมตรขึ้นไป อัตราปล่อย 8,000 - 10,000 ตัวต่อไร่ การจัดการดูแลคอกกุ้งได้แก่ การให้อาหาร การตรวจสุขภาพคอก การเพิ่มพื้นที่ การสร้างที่หลบภัย โดยใช้กิ่งไม้ หรือวัสดุบางชนิด เมื่อดำเนินการเลี้ยงไปได้ 4 - 5 เดือน ก็คัดขนาดขายโดยวิธีทอดแห วางลอบหรือไซ่ ลากอวน

ผล

1. ศึกษาอัตราการเจริญเติบโต

อัตราการเจริญเติบโตของกุ้งก้ามกราม ในกระชังและในคอกเลี้ยง ด้านความยาวและน้ำหนัก ได้แสดงในตารางที่ 1-2

2. อัตราการรอด

อัตราการรอดตายของกุ้งอนุบาลในกระชัง มีอัตราการรอดตายเฉลี่ยร้อยละ 22.90 อัตราการรอดตายระยะเลี้ยงในคอก สำหรับกุ้งอนุบาลจากกระชัง เป็นร้อยละ 60.37 ส่วนอัตราการรอดตายระยะเลี้ยงในคอก สำหรับกุ้งที่รวบรวมจากรวมญาติ เป็นร้อยละ 87.36

หากคิดอัตราการรอดตายรวม จากการดำเนินการตั้งแต่ระยะอนุบาล จนกระทั่งจับกุ้งขายหมดมีอัตราการรอดตายรวมร้อยละ 16.75

3. ต้นทุนและผลตอบแทน

การเก็บรวบรวมข้อมูลการเลี้ยงกุ้งก้ามกรามในคอกขนาด 1 ไร่ ผลการวิเคราะห์ต้นทุนและผลตอบแทนการเลี้ยงกุ้งก้ามกราม ได้แสดงในตารางที่ 3

ตารางที่ 1 แสดงความยาว น้ำหนักตัวของลูกกุ้งก้ามกรามในกระชังอนุบาล

ระยะเวลา	ความยาวเฉลี่ย (ซม.)	ความยาวเฉลี่ยเพิ่มขึ้น (ซม.)	น้ำหนักเฉลี่ย (กรัม)	น้ำหนักเฉลี่ยเพิ่มขึ้น (กรัม)
เดือนที่ 1	1.00		0.0062	
เดือนที่ 2	2.36	1.36	0.18	0.17
เดือนที่ 3	5.73	2.37	2.10	1.92

ตารางที่ 2 แสดงความยาว น้ำหนักตัวของกุ้งก้ามกรามในคอกเลี้ยง

ระยะเวลา	ความยาวเฉลี่ย (ซม.)	ความยาวเฉลี่ยเพิ่มขึ้น (ซม.)	น้ำหนักเฉลี่ย (กรัม)	น้ำหนักเฉลี่ยเพิ่มขึ้น (กรัม)
เดือนที่ 1	5.73	-	2.10	-
เดือนที่ 2	8.04	2.31	5.02	2.92
เดือนที่ 3	10.23	2.19	12.36	7.34
เดือนที่ 4	12.68	2.45	28.10	15.74
เดือนที่ 5	15.67	2.99	52.37	24.27
เดือนที่ 6	16.29	0.62	62.08	9.71

ตารางที่ 3 แสดงค่าเฉลี่ยต้นทุนและผลตอบแทนการเลี้ยงกุ้งก้ามกรามในคอกขนาด 1 ไร่
ปี 2527 ทั้งหมด

รายการ	บาท	บาท/กก.	ร้อยละ
ต้นทุนผันแปรเฉลี่ย	11,888.60	69.16	68.09
ค่าพันธุ์กุ้ง	4,175.00	24.29	23.91
ค่าอาหาร	4,288.21	24.94	24.56
ค่าแรงงาน	3,157.14	18.37	18.08
ค่าใช้จ่ายอื่น ๆ	268.25	1.56	1.54
ต้นทุนคงที่เฉลี่ย	5,570.60	32.40	31.91
ค่าเสียโอกาส 12%	1,870.57	10.88	10.72
ค่าเสื่อมราคา	3,700.03	21.52	21.19
ต้นทุนเฉลี่ย	17,459.20	101.56	100.00
รายได้จากกุ้ง 171.91 กก.	25,786.82	150.00	
รายได้สุทธิเหนือต้นทุนผันแปร	13,898.22	80.84	
กำไรสุทธิ	8,327.62	48.44	-
อัตราผลตอบแทนต่อต้นทุนทั้งหมด			47.70

4. ผลผลิต

ผลจากการเก็บรวบรวมข้อมูล ผลผลิตอยู่สูงสุด คือ 375.06 กิโลกรัม ผลผลิตต่ำสุด คือ 73.3 กิโลกรัม ส่วนผลผลิตเฉลี่ย คือ 171.91 กิโลกรัมต่อไร่ต่อปี

5. การเปลี่ยนแปลงความเค็มของน้ำทะเลในพื้นที่ดำเนินการเลี้ยงกุ้งก้ามกรามในคอก

การเปลี่ยนแปลงความเค็มของน้ำทะเลในบริเวณทะเลสาบสงขลา มีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา จะเห็นได้ชัดในแต่ละเดือน ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับ การหมุน ของน้ำทะเลจากฝั่งอ่าวไทยและ น้ำจืดซึ่งไหลมาจากแม่น้ำตาคลองในเขตจังหวัดพัทลุง การเปลี่ยนแปลงความเค็มในพื้นที่เลี้ยงกุ้ง ได้แสดงในตารางที่ 4

6. ชนิดและประเภทอาหารที่เกษตรกรใช้ในกบ่ออนุบาลและเลี้ยง

อาหารที่เกษตรกรใช้ออนุบาลและเลี้ยงกุ้งก้ามกราม นอกจากอาหารเม็ดสำหรับอนุบาล ลูกกุ้งก้ามกรามที่ผลิตโดยบริษัทเอกชนแล้ว เกษตรกรผู้เลี้ยงมักจะใช้อาหารที่หาได้ง่าย สะดวก ราคาถูก โดยมากแล้วจะเป็นอาหารพื้นบ้านหาได้ในท้องถิ่น จะมีบ้างเช่น ปลาสด หากหาไม่ได้ในท้องถิ่นก็จะสั่งซื้อจากพ่อค้าปลานขนาดใหญ่ หรือ พ่อค้าปลาลงขลา ชนิดและประเภทอาหารที่เกษตรกร ใช้กันได้แสดงในตารางที่ 5

7. ปัญหาและอุปสรรค

ที่เกษตรกรผู้เลี้ยงประสบได้แก่ การขาดแคลนพันธุ์กุ้ง อัตราการรอดตายระยะอนุบาล ต่ำ ปัญหาความเค็ม การสก๊อชโมย

สรุปและวิจารณ์

การเลี้ยงกุ้งก้ามกรามในคอกเป็น การพัฒนาพื้นที่บริเวณทะเลสาบสงขลา โดยใช้พื้นที่ที่มีอยู่แล้ว ให้เกิดประโยชน์ยิ่งขึ้น นอกจากเกษตรกรจะยึดเป็นอาชีพที่หารายได้เลี้ยงชีพแล้วยังทำให้มีปริมาณอาหารโปรตีนจากสัตว์น้ำเพิ่มขึ้น และยังมีส่วนช่วยให้มีการแพร่พันธุ์กุ้ง โดยธรรมชาติได้ดีอีกทางหนึ่ง

การเลี้ยงกุ้งก้ามกรามในคอกนับว่าเป็นอาชีพที่สามารถดำเนินการไปได้ หากเกษตรกรผู้เลี้ยงปรับปรุง และแก้ไขปัญหา โดยมีทางสถานีพัฒนาการเพาะเลี้ยงกุ้งก้ามกราม จ.สงขลา คอยให้คำแนะนำส่งเสริม มีเกษตรกรหลายรายที่ประสบความสำเร็จสูง เนื่องจากมีความตั้งใจในการดำเนินการเลี้ยง ซึ่งควรที่จะส่งเสริมและหาแนวทางปรับปรุงแนวทางการเลี้ยงให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น นอกจากนี้อาจจะทำให้มีการพัฒนาในรูปแบบการเลี้ยงในคอกหรือเลี้ยงปลารวมกับกุ้งในคอกได้อีกด้วย

ตารางที่ 4 แสดงค่าความเค็มของน้ำในทะเลสาบสงขลาบริเวณพื้นที่เลี้ยงกุ้งก้ามกราม ในคอกแต่ละเดือน ปี 2528

เดือน	พื้นที่ที่ดำเนินการเลี้ยงกุ้งก้ามกรามในคอก			
	ต.เกาะนางคำ	ต.เกาะหมาก	ต.ฝาละมี	ต.ปากพะยูน
กุมภาพันธ์	(0 $\frac{1}{2}$ 2)	(1 $\frac{1}{2}$ 5 2)	(1 $\frac{1}{2}$ 1)	(0 $\frac{0}{0}$ 0)
มีนาคม	(6 $\frac{7}{7}$ 7)	(2 $\frac{3}{4}$ 4)	(0 $\frac{0}{0}$ 0)	(8 $\frac{13}{6}$ 20)
เมษายน	(10 $\frac{10}{10}$ 10)	(6 $\frac{7}{9}$ 9)	(4 $\frac{5}{2}$ 6)	(9 $\frac{10}{8}$ 14)
พฤษภาคม	(4 $\frac{4}{8}$ 6)	(0 $\frac{2}{5}$ 5)	(0 $\frac{1}{6}$ 2)	(0 $\frac{2}{2}$ 2)
มิถุนายน	(1 $\frac{1}{3}$ 2)	(2 $\frac{2}{2}$ 2)	(0 $\frac{0}{3}$ 1)	(0 $\frac{1}{3}$ 6)
กรกฎาคม	(2 $\frac{2}{6}$ 4)	(2 $\frac{3}{5}$ 5)	(0 $\frac{3}{8}$ 9)	(8 $\frac{10}{12}$ 12)
สิงหาคม	(1 $\frac{3}{4}$ 10)	(5 $\frac{6}{5}$ 8)	(0 $\frac{6}{12}$ 12)	(11 $\frac{12}{3}$ 14)
กันยายน	(4 $\frac{4}{4}$ 4)	(14 $\frac{14}{14}$ 14)	(4 $\frac{9}{9}$ 14)	(20 $\frac{20}{20}$ 20)
ตุลาคม	(10 $\frac{10}{10}$ 10)	(15 $\frac{15}{15}$ 15)	(14 $\frac{15}{16}$ 16)	(18 $\frac{17}{16}$ 16)
พฤศจิกายน	(6 $\frac{4}{2}$ 2)	(2 $\frac{4}{5}$ 7)	(0 $\frac{1}{2}$ 2)	(2 $\frac{1}{0}$ 0)
ธันวาคม	(0 $\frac{0}{0}$ 0)	(0 $\frac{0}{0}$ 0)	(0 $\frac{0}{0}$ 0)	(0 $\frac{0}{0}$ 0)

ตารางที่ 5 แสดงประเภทและชนิดอาหารที่ใช้เกษตรกรใช้ในการอนุบาลและเลี้ยงกุ้งก้ามกรามในคอก

ประเภทอาหาร	ชนิดของอาหาร
อาหารอนุบาล	1. อาหารเม็ดอนุบาลกุ้งก้ามกราม 2. ปลาสด ปลาจากโม่ระ (ปลาเบญจพรรณ) ปลาหลังเขียว ปลาทุแยก ฯลฯ 3. ปลาขี้ขาว
อาหารเลี้ยง	1. ปลาสด 2. เหยื่อปลา ไล่ปลา 3. มันสำปะหลังสับ 4. มะพร้าว 5. ปลาขี้ขาว 6. ปูน และหอยน้ำจืด 7. กุ้งนาหรือกุ้งฝอย 8. เศษเนื้อติดกระดูก, เนื้อหมู 9. อาหารเม็ดกุ้งก้ามกราม (ยังนิยมใช้น้อย)

คำขอขอบคุณ

ผู้เขียนขอแสดงความเคารพและขอบพระคุณเป็นอย่างสูงต่อ นายกิจจา ใจเย็น ผู้ อำนวยการกองนโยบายและแผนงานประมง ที่ได้ให้การสนับสนุน ข้อคิดเห็น อันเป็นประโยชน์ อย่างยิ่งต่อการปฏิบัติงานครั้งนี้ และโดยเฉพาะอย่างยิ่ง นายอารีย์ สิทธิมงคล ที่ปรึกษาโครงการ พัฒนาการ เพาะเลี้ยงสัตว์น้ำในประเทศไทย ที่ได้ให้คำแนะนำ อันเป็นประโยชน์ในทางวิชาการ และการส่งเสริม

การศึกษานี้จะสำเร็จลุล่วงไปด้วยดีไม่ได้เลย หากไม่ได้รับความร่วมมืออย่างแข็งขัน จากพนักงานเจ้าหน้าที่ทุกฝ่ายของสถานีพัฒนาการเพาะเลี้ยงกุ้งก้ามกราม และนายพิสันต์ โขติพันธ์ ประมงอำเภอปากพะยูน จ.พัทลุง ซึ่งถือโอกาสขอขอบคุณด้วยใจจริงมา ณ โอกาสนี้ด้วย

เอกสารอ้างอิง

- ก่องเกียรติ. กุลแก้ว และคณะ. 2528. ต้นทุนและผลตอบแทนการเลี้ยงกุ้งก้ามกรามในคอก. 2527. รายงานประจำปี 2528 สถานีพัฒนาการเพาะเลี้ยงกุ้งก้ามกราม จ.สงขลา หน้า 25-35.
- ขจรศักดิ์ เวชการณีย์ และพิสิษฐ อุไรรงค์. 2523. เศรษฐกิจการเลี้ยงกุ้งก้ามกราม. วารสาร การประมง 33(5):371-586.
- มะลิ บุญรัตผลิน และไมเคิล บี นิว. 2523. การประเมินผลอาหารที่ใช้เลี้ยงกุ้งก้ามกรามในบ่อ ซีเมนต์. วารสารการประมง 33(5):555-562.
- เปี่ยมศักดิ์ เมณะเควต. 2523. ปัญหาการเลี้ยงกุ้งก้ามกราม. วารสารการประมง 33(5):563-570.
- สมชาติ ลู่วงศ์ และคณะ. 2526. การสำรวจการเลี้ยงกุ้งก้ามกรามในคอกบรีวทะเลสาบสงขลา ตอนใน. วารสารการประมง 36(4):399-402.
- สมศักดิ์ สิงหลกะ และไพบูรณ์ วรสายันท์. 2521. การเลี้ยงกุ้งก้ามกรามที่จังหวัดสุพรรณบุรี. วารสารการประมง 31(1):29-40.
- สว่างค์ ประจวบสุทธิ. 2527. การผลิตและการตลาดของกุ้งก้ามกราม. วารสารการประมง 37(5): 399-459.
- สุชุม ไร่ใจ และประวิทย์ สุรนิรนาถ. 2523. การเลี้ยงปลาในคอก. วารสารการประมง 33(2): 187-198.
- สุชาติ วิเชียรสรรค์. 2523. พังเขาประชุมเรื่องกุ้งก้ามกราม. วารสารการประมง 33(5):483-496.
- สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร. 2523. ต้นทุนและผลตอบแทนการเลี้ยงกุ้งก้ามกราม พ.ศ. 2522. เอกสารเศรษฐกิจการเกษตร ประเภทเศรษฐกิจการผลิต เลขที่ 117 35 หน้า.

- อนันต์ ต้นสู่ตะพานิช 2523 การเลี้ยงกุ้งก้ามกรามร่วมกับปลาจีน วารสารการประมง 33(5): 546-552.
- อารีย์ สิทธิมังค์ และธีรพันธ์ ฤคาสวรรค์ 2523 การพัฒนาการเพาะเลี้ยงกุ้งก้ามกรามในประเทศไทย วารสารการประมง 33(5):511-518.
- M.B. New, S. Singholka and P. Vorasayan. 1980. Current status of freshwater prawn farming in Thailand. Thai Fisheries Gazette. 37(6):529-545.
- SCS/GEN/77/15 Joint SCSP/SEAFDEC Workshop on aquaculture engineering (with emphasis on small scale aquaculture project). Vol. 2 Technical Report. Manila, South China Sea Fisheries Programme. 1978. p 378-388.
- SCS/GEN/82/34 Report of the training course on Small-scale pen and cage culture of fin fish 26-32 October and 1-12 November 1981. Laguna, Philippines. Manila South China Sea Fisheries Programme, 1982. 216 p